

MET LANGE OREN DOOR DE KNOKSE HAZEGRASPOLDERS

*Waar eens de Noordzee door Het Zwin naar binnen
kolkte, liggen nu bedaagde polders*

*tussen Knokke en de
Nederlandse grens.
Jan Desmet wandelde*

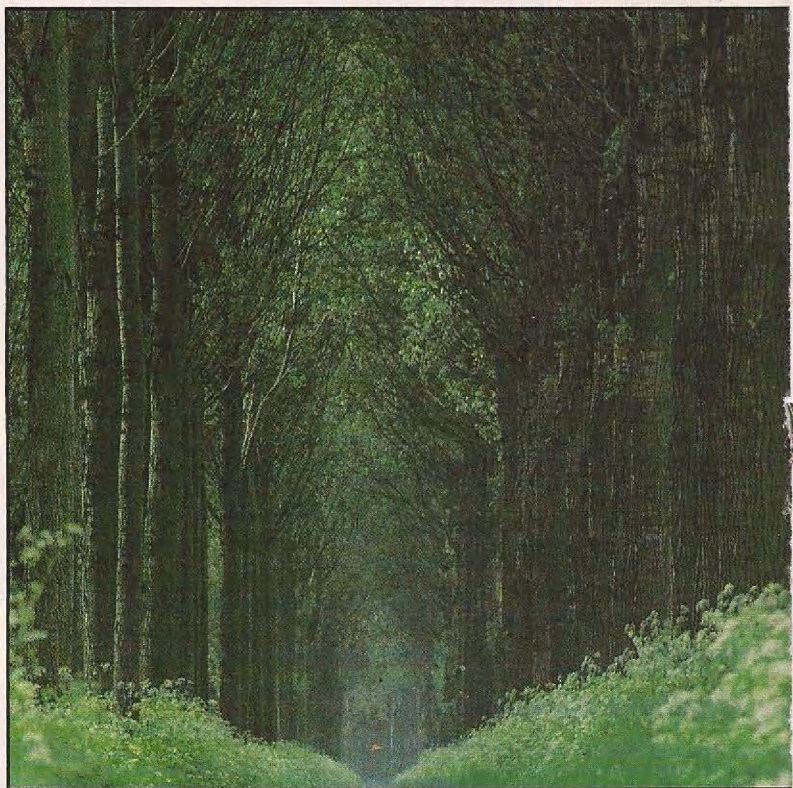
*over de slapende dijken rond de Hazegraspolders, hield zijn
ogen wijd open en spitte zijn oren voor de signalen uit deze lappendeken
van cultuurland, zo rijk aan natuur.*

POPULIERENWEEDE

Langs weggetjes en op slapende dijken groeien de Vlaamse populieren in alle mogelijke vormen en maten. Als gotische kathedralen, met fluitekruid

aan de voet van de imposante 'zuilen', of knotvormen aan de rand van bloeiende weiden.

Waar de Knokse Oosthoek begint, eindigt België. Luttele stappen verder kom je in bedijkt boerenland, opgedeeld in reuzekavels. De horizonten zijn er verafgelegen lange-afstandlopers. Weinig Vlaamse landschappen zijn drager van zo veel tegenstellingen. Ontelbare tekens van een rusteloos verleden zitten er in de greep van rimpelloze rust. Hier ligt het Zwin, begraven onder akkers, onder sporen die iedereen kan leren lezen.

Vijftien kilometer fietsen heb ik in de benen, wind op kop. Ik drink een glaasje spuitwater, werp een blik op mijn stafkaart en trek op. Vest en sjaal in de fietstassen achterlatend, want de zon regeert het zwerk. De Hazegraspolders, die komen vandaag aan de beurt.

Vanaf het Oosthoekplein neem ik een zandig wegje naar een restant van de Zoutedijk, een zeewering die in 1787 tussen twee duinenrijen is opgeworpen. Een deel is wei, althans een poging tot. Dat ene pannelapje hier, drie vaarzen ingeschaard tussen kurkdroge grasjes, stuifzand, echt walstro en jacobskruiskruid, wordt stilaan uniek voor de Belgische kust. Het paadje blijkt regelmatig ruiterverkeer te kennen. Paardehoeven zijn geen partij voor wilde planten. Alleen in de bermen is het volop zomer. Zowel forse als kreupele jacobskruiskruidplanten worden bevolkt door hun onafscheidelijke zwartgele rupsen van de Sint-Jacobsvlinder. Maar ook door ononderbroken rijen groengrijze luizen die met beredeneerde strelingen door rode mieren worden gekieteld. Veeteelt op een plantestengel, met als eindprodukt: luizemelk!

Hier steelt echt walstro in gele bloei de show

De kleine ratelaars zijn verdord. Ik tik tegen hun houten geworden stengels. Ze doen het: ratelen. Ik pulk enkele van hun hazelnootvormige zaaddoosjes open. Ze tellen nog zelden meer dan tien zaden. Die zaadschijfjes doen me denken aan platgedrukte Griekse oorlogshelmen. Waarom? Ach, die vraag hoeft niet steeds beantwoord. De zaadjes zijn vederlicht. Op mijn notitieplank met ruitjespapier schuift de wind ze in vinnige rukjes voor- of achteruit. De blazende schaker.

Het echt walstro is de grootste blikvanger. De citroengele dwergbloempjes zitten telkens in dichte vlokken op een steeltje, dat uit de bladkransen te voorschijn komt.

Wanneer meerdere walstroplanten zich door elkaar strengelen, lijkt het net of er tussen de graspieten gele sponzen liggen, die heerlijk geuren. De drie vaarzen zijn me op armlengte genaderd, benieuwd naar mijn luchtje. Ook kraailook weet het in de berm uitstekend te vinden. Een knotsgekke, op een bies lijkende plant uit de liefamilie, met helemaal bovenin een ronde verdikking vol ongevaarlijke stekels. Op droge, mineraalrijke grond is deze 'wilde ui' een vrij door-de-weekse klant.

Ik beklim de dijk. Forse duindoornstruwelen op de noordoostflank houden de herinnering aan de vroegere duinen levend. Voor me ligt de druk bereden weg naar het Zwinreservaat. Erachter strekken zich droge graslanden en bosjes uit. Op geëffende binnenduinen lag hier tot 1960 het vliegveld-

nekken van de opnieuw geïntroduceerde grauwe ganzen loodrecht uit het dorre gras. De torenvalk die boven hun koppen wiekelt, deert hen niet. Op het zandige talud van een uitgegraven veedrenkvijvertje zit een klad spreuwen te hijgen en te puffen in de zon, de bekken wijd opengesperd. Andere nemen een zandbad. Onder mij vind ik een gelig zomerbloeiertje: vijfvingerkruid. Een lid van de rozenfamilie.

Achter het Zwin liggen bekoorlijke binnenduinen

Het wegje, dat steeds maar aarzelt tussen één- of tweesporig, geeft aansluiting op de intussen beruchte duinbosjes van het Zwin. Er staan dennen met kromgetrokken armen, witte abelen, zomereikjes en afgestorven duindoorns waar heggerank wild doorheen woe-

Mensenhanden veroverden de Hazegraspolders op de zee.

Stukje bij beetje ontstond boerenland met pittoreske huisjes en een overloed aan natuur.

je van Knokke. Nog vroeger spraken men van de 'Kleynse Vlakte'. Rond 1800 was het inderdaad nog helemaal anders. De plaats van het oude vliegveld maakte deel uit van de Zwinmond. Je zag er schorren, de Paardemarktkreek, de Zandplaat en ruim drie kilometer in het noordoosten het eigenlijke Zwin, komende uit Sluis.

Tussen de weiden ligt een weggetje verscholen. Het leven gaat er gebukt onder de loden warmte. Een droogstaande gracht met een pas gemaaid hooiland als buur staat vol zeebies, een brakwaterminner bij uitnemendheid. Aan zijn messcherpe, driekantige stengels snijdt je gauw de vingers. Wat pijptorkruid groeit er ook. Nog een echte kustspecialiteit, die ik een eindje verder ontmoet, is de pastinaak. Een 'struikkruid' van het zuiverste kaliber, present in haagvormende stroken die me tot boven de hardos reiken. Op de pastinaakbloempjes wriemelt het van kevers, roestode soldaatjes. Wat dieper in de wei steken de

kert. Veel bekoorlijker zijn de plekjes waar het hout niet is doorgedrongen. Binnenduingraslanden, van droog tot het zompigst nat. Een grasrus doet zijn soortgenoten kond dat de vlierstruik waarin hij zingt hem en alleen hem toebehoort. De bloeiers eisen weer al mijn aandacht op met vooraan in de rij het duizendguldenkruid. Hét geneeskruid dat soberheid en schoonheid hecht aan een weet te klinken. Eén van de weinige wilde planten die de Belgische wet de hand boven het hoofd houdt.

Er wonen nu ook 'ooruilen' in het Knokse

Ik beland weer op de betonweg naar het Zwin. Hier stap ik door tot de plek waar de Hazegraspolderdijk langsij komt. In het gras naast het fietspad ligt een wegterende ransuil. Deze 'ooruil' is een vrij recente immigrant voor Knokke. Nu wonen er jaarlijks tien tot vijftien paartjes.

Bovenop de Hazegraspolder-

dijk, blikkend in zuidelijke richting, de (Nieuwe) Hazegraspolder. Een streepje oogstrijpe klei en zeer veel hemel. Dat zijn polders, vlakke werven waarop de stapelwolken bij tijd en wijle hun mooiste Himalaya's bouwen. Maar vandaag, eind juli, wanneer een strakke westenwind de lucht heeft schoongeveegd, ontbreekt dit decor. De Hazegraspolder werd in 1783-84 gewonnen door het opwerpen van de circa vijf kilometer lange Hazegraspolderdijk. Als een boog stond deze dijk met zijn twee aanhechtingpunten op de Paulusdijk. Deze laatste is alleen nog te herkennen in het tracé van de Hazegrassstraat.

De afwateringssloot tegen de dijkvoet, de Zeedijkader, heeft moeizaam wat riet bijeengespaard. Een geschutkleurde bosrietzanger laat in een verzengende hitte van

pestilent riekend hazekarkas en twee knotnotelaars kom ik aan het witte Zwart Huis. Hier buigt de dijk in zuidoostelijke richting af. Men houdt er een mooie kijk op de Internationale Dijk (1872) aan over. Daarachter het Zwinreservaat. De Willem-Leopoldpolder, tussen deze beide dijken in, is de jongste lap schor die door de Belgen op zee werd veroverd. Dat gebeurde in samenspraak met Nederland en betekende het roemloze einde van het Zwin als potige zeearm. Bovenop de dijk voortstappend, kom ik langs twee rietkreeken, de Hazegraskreek in de gelijknamige polder en het Dievegat, in de Willem-Leopoldpolder. De laatste is een binnendijks restant van de Zwingel en erg in trek bij watervogels. Aan de overzij ligt Nederland.

De avond valt. De zeewind be-

te vlinder baltswiekend overscheren, zijn 'te-piet-te-piet' eindeloos repeterend, twee niet-betalende toeschouwers achter zich latend...

Ik bereik het buurtschap De Vrede. Een stuk of wat woonhuizen en hoeves op de drempel van Nederland. De Vrede zit geschaard rond een bunkerveld, een fortentweide. Men kan er cynisme achter zoeken. Toch zullen de oprechte gevoelens van vreugde de overhand hebben gehad toen het gehucht in 1784, bij de vrede van Fontainebleau, zijn naam kreeg. Spanjaarden, Oostenrijkers, Fransen, Duitsers, allen hebben ze in De Vrede hun militaire souvenirs nagelaten. De hier gelegerde soldaten ervoeren De Vrede nooit als een pretje. De 'Noorderse Stier', volkse benaming voor een soort malaria, vreesden ze meer dan de vijand, maar ook de eenzaamheid van deze verloren uithoek.

Ik wandel verder op de Graaf Jansdijk. Sinds de dertiende eeuw verslaapt hij zijn dagen onder immer wisselende wolkenluchten. Eens was hij scheidsrechter tussen land en zee. Nu scheidt hij akkers van akkers, weiden van weiden. Op zijn kop mogen porfierende kasieën zijn talmende kronkels volgen. Hij oogt als de mooiste rimpel op het gelaat van de verouderende Zwinpolders. Verderop, bij een honderdjarige kapel, liggen de hobbelige resten van een zeventiende eeuwse veldschans en het Waalstuk, een rond plasje, als in een kleikratertje, dat van een pijnlijk drama getuigt: een middeleeuwse dijkdoorbraak.

In de Oude Hazegraspolder is kleinschaligheid troef

De laatste kilometers stap ik door de Oude Hazegraspolder (1627). Hier is kleinschaligheid troef. Een fors uitgelopen schaarhoutbosje uitkomend, sta ik oog in oog met konijnen. De verrassing is wederzijds. Eén stamp met de achterpoten en de hele bende huppelt het kreupelhout in. Uit het bosje klinkt gekoer van tortels. Groeningen zitten er te ruziën.

Mijn kleine wijzer staat op acht. Nabij het waterzuiveringsstation van Knokke ontmoet ik een tweede maal een koeienwei op binenduin. Iets stoort me: het ontbreken van een bordje met het opschrift 'Natuurreservaat'. Toch kan dit mijn pret niet drukken. Vandaag speurde ik met wijd open ogen en lange oren door een zongeroosterde Hazegras. Ik had duizend redenen om gelukkig te zijn.

Jan Desmet

Hier jaagt de ooievaar.
De buit is rijk want in dit

*oude, ruige polderland,
met zijn overvloed
aan wilde planten,
wemelt het
van leven.*

zich horen. Ik volg een landweg dwars door de akkers. Op wat kale plekken in een aardappelveld zal ik de schelpen van weleer: nonnetjes, kokkels, zaagjes en stevige strandschelpen. De meeste hebben hun vroegere glans en kleur na twee volle eeuwen onberispelijk bewaard!

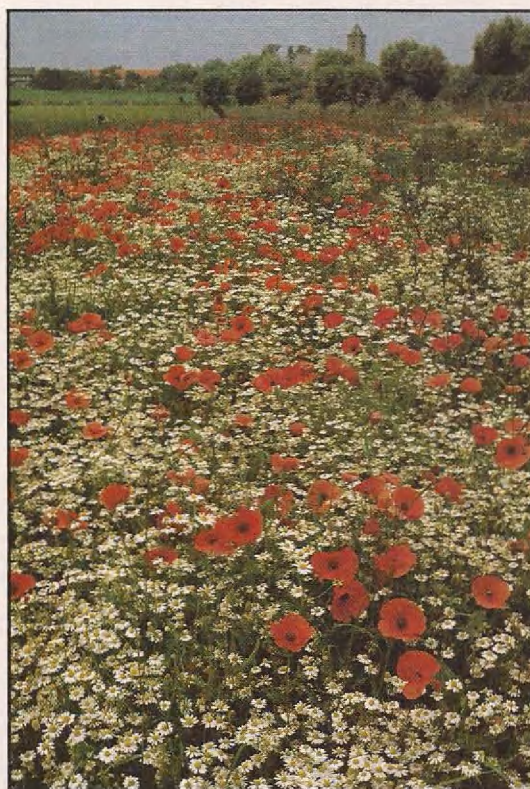
Zeearm Zwin werd Dievegat, een vogelrijke rietkreek

Ik bereik opnieuw de Hazegraspolderdijk, tegen het luidruchtige go-car-circuit waar een wedstrijd net wordt afgevlagd. Voorbij een

gint welkom door mijn hemd te bijten. Tijd voor een marstempo. Voorbij knoestige knotessen, door korstmossen bespate betonbunkers en kazematten en een soort geriefhoutbosje gaat het verder. Een oude vent met rimpelgelaat, een schabberige windjekker en een ribbelbroek komt aangewandeld, vergezeld van een aangeliende jachthond. Om zijn nek bungelt een operakijkertje. Knikjes kruisen. Als ik na een poos het hoofd draai, staat-ie met zijn prismadring de einder aan het Zwin af te tasten. Een scholekster verzorgt het belcanto. Die komt als een veel te gro-

Jan Desmet bewandelde de geelgroene route, achter de duinen, tot aan het Zwin en terug over de vele dijken door het schone Vlaamse land.

PARADIJS VOOR KIKKERS

Een wiel getuigt van een vroegere dijkdoorbraak. Aan de rand van deze kolk woekert waterranonkel. Geleidelijk zal dit kikkerparadijs verlanden. De natte greppel (uiterst links) zit al dicht met planten in voorzomerbloei. Rechts groeien klaprozen en kamille, pioniers van droge, schrale gronden.